పనివాళ్ళు

"చవకగా వచ్చిందని లంకంత యిల్లు అద్దెకు తీసుకున్నారు. ఈ దొడ్డి నేను చిమ్మి నీళ్ళు చల్లలేను" అన్నది మా ఆవిడ.

"ఇంకేం ఇంటి అద్దెలో కలిసి వచ్చినది పనిమనిషికింద ఖర్చు పెట్టు. నే కాదన్నానా?" అని అన్నాను.

"పనిమనిషికి అంతకూడా అవసరంలేదు లెండి. రెండు రూపాయలు నెలకు."

"అంతకూడా అంటే?"

"మీరంటిరిగా? అద్దెలో ఆదా చేస్తున్నంత."

"అద్దెలో ఎంత ఆదా చేస్తున్నామేం?"

"ఆయిదు రూపాయలన్నా చేస్తున్నాం. ఈ ఇంటికి పదిరూపాయ లియ్య వచ్చును."

"చాలా తెలివి అయిందానవు!"

"న్యాయం లేకపోతే సరి. అయిదు రూపాయల కింత ఇల్లు ఇవ్వటం ఏమిటి. మన ముష్టికొంప ఎనిమిది రూపాయల కివ్వటంలే?"

"పొరుగింటి పుల్లకూర రుచిట!"

"ఇప్పుడు మనకీ ఘర్షణ దేనికికాని, పనిమనిషిని రేపటినించీ రమ్మన మన్నాను. ఏం?"

"రమ్మనమన్నాక ఇంకా నా అనుమతి ఎందుకు?"

"సరే ననటానికి ఎంత మెలిపెడతారండీ!"

"చివరి మాట నీది కాకుండా పోనివ్వవు మొత్తానికి!"

'మీరు పోనిచ్చే వారైనట్టు, పాపం!"

ఆ రాత్రి దీక్షపట్టి చదువుతూన్న నవలను ఒంటిగంట ఆ ఛాయల పూర్తి చేశాను. ఏం జరిగిందంటే ఆ గ్రంథరాజం ఒక స్నేహితుడి సొత్తు, నెలరోజుల క్రితం దాన్ని అతని దగ్గిర్నించి 'ఇవ్వనో అంటుంటే' బలాత్కారంగా లాక్కొచ్చాను, వారం రోజుల్లో ఇచ్చేస్తానని వాగ్దత్తం చేసి, కారణాంతరాల వల్ల అట్లా జరక్కపోవటమూ నా స్నేహితుడు నన్నుగురించి (వెధవ ముష్పావలా పుస్తకం కోసరం!) అపోహలు పోవటమూ కలిగి, నేను తప్పనిసరిగా దీక్షపట్టవలసి వచ్చింది.

నేనిట్లా కన్ను మూశానో లేదో (నా ప్రాణానికి అట్లా అనిపించింది) మా వాకిలి తలుపు ఎవరో దౌర్జన్యంగా తట్టటం మొదలుపెట్టారు, నేను మండిపడుతూ లేచి వెళ్ళి వీధివాకిలి తెరిచాను. చీకట్లో ఎవరో నుంచుని ఉన్నట్టుంది.

"ఎవరు వారు?" అన్నాను.

"నేను పని చేసేదానినయ్యా!" అంది అమిత వినయంగా.

"ఇదుగో, అమ్మా! నువ్విట్లా ప్రతిరోజూ అర్ధరాత్రివేళ వస్తే మాకు కుదరదు" అని ఖండితంగా చెప్పాను.

"ఇప్పుడర్ధరేత్రి రేంటి నాయనా, "తెల్లారిపోతేనూ!" అంది పనిమనిషి.

"నీకు తెల్లవారిందేమో, నాకింకా నాలుగు గంటల రాత్రి అట్టే ఉంది."

"నేను నాలుగిళ్ళలో చేసుకు బతికే ముండను, నాయనగారూ"

"అయితే మిగతా మూడిళ్ళలో చేసుకుని మరీ మాయింటికిరా!"

"ఆళ్ళంతా ఈయాలకి లెగుస్తారా?"

"అయితే నేనేనా లెగిసేది, వల్లకాదు, పో. వెళ్ళు. ఎనిమిది తొమ్మిది ఆ ఛాయల దా,"

"ఇయాళకు వచ్చానుగా, అయ్యా!"

"అయితే ఏడు!" అని నేను లోపలే అనుకుని మళ్ళీ వచ్చి పడుకున్నాను. ఇట్లా నడుం వాల్చానో లేదో —

"అయ్యా!"

"ఏం?"

"చీపురిప్పిస్తారూ?"

నాకు మండిపోయింది.

చీపు రెక్కడుందో నాకేం తెలుసు? తెలిసిన భార్య ఈ కష్ట సమయంలో నన్నాదుకోవటానికి బదులు పుస్తక మల్లే పడుకుని నిద్రపోతున్నది తన పక్కమీద.

"మరెట్లాగయ్యా!"

ఇంకా ఎట్లాగేముందీ? దీపం పెద్దదిచేసి పట్టుకుని "చీపురా, ఎక్కడున్నావే?" అంటూ ఇల్లంతా దొడ్డంతా తిరిగాను! చీపురుకట్ట దొరికింది. బతుకు జీవుడా అని వచ్చి మళ్ళీ పక్కలో పడ్డాను.

"అయ్యా!"

"ఏం?"

"మళ్ళీ లేపటం ఎందుకు? ఇప్పుడే బిందా, చెంబు ఇప్పించండి, నాయనా,"

తప్పేదేముందీ? లాంతరు పట్టుకుని వంటింటోకి పోతే బిందె అయితే కనపడ్డదిగాని దాన్నిండా నీళ్ళున్నై. ఆ నీళ్ళతోసహా బిందె ఇవ్వటం అధర్మమనిపించింది. అందుకని ఆ నీళ్ళుపట్టినన్ని బొక్కెనలోనూ మిగిలినవి వంటఇంటో కనపడ్డ చెంబు లన్నిటిలోనూ వీలయినంతవరకు పోసి ఇంకా మిగిలిన వాటిని తూము దగ్గిర పారబోసి బిందా చెంబూ పనిమనిషి మొహాన పారేసి వచ్చిపడుకున్నాను.

ఒక్క కునుకైనా సరీగా తీశానో లేదో "అయ్యా!" అంటూ పనిమనిషి తయారు!

"ఏం?"

"బాయి దగ్గిర బొక్కెనలేదే!"

"బొక్కెన బావి దగ్గిర ఎందుకుంటుందీ?- వంట ఇంటో ఉంటే! పైగా దాన్నిండా నీళ్ళుకూడా ఉన్నై! బిందెనీళ్ళివ్వటం భావ్యంకాక పోయినప్పుడు బొక్కెనతో యివ్వటం మాత్రం ఏం భావ్యం? బొక్కెనలో నీళ్ళు కూడా తూము దగ్గిర పారబోసి బొక్కెనకూడా పనిమనిషికిచ్చి పక్కమీద కూచున్నాను. ఇంకేం నిద్రపడుతుందీ? సగం నిద్రలో లేచి బిందెల చప్పుడూ, చెంబుల

చప్పుడూ, బొక్కెనల చప్పుడూ నీళ్ళ చప్పుడూ వినటమేకాక, ఆ పదార్థాల శీతలస్పర్శ అనుభవించటమే కాక పైనుంచి కిందికి మరకలు మరకలుగా తడిసిన వాడికి ఏమీ జరగనట్టు నిద్రపట్టమంటే ఎట్లా పడుతుంది?

అట్లాగే నిద్రపోయినాను: అదయినా నిరాటంకంగా జరిగిందా? నా భార్య నామంచం దగ్గిరికి వచ్చి మీదబడి నవ్వి నాకు నిద్రాభంగం చేసింది. నేను కళ్ళు బలవంతాన తెరిచిచూసి "ఏంవచ్చి పడ్డది?" అని అడిగాను కోపంగా.

"వంటింటి నిండా ఎందుకూ జలకలశాలు పరిచిపెట్టారు?" అంది నాభార్య.

నాకు అందులో నవ్వవలసిన విశేషమేమీ కనపడలేదు!

మా పనిమనిషికి నేను చెప్పిన ముక్క వినపడలేదో అర్థం కాలేదో ఏంగోలో మర్నాడు కూడా అర్ధరాత్రివేళే వచ్చింది. (ఆ మనిషి నడిగితే నాలుగున్నరకు వస్తున్నానంటుంది. నేను నమ్మను!) అదీకాక దొడ్లో ఎక్కడి కసువు అక్కడే ఉండిపోతున్నదని నాభార్య కూడా అంది. కనక పనివేళ మార్చమని పనిమనిషికి మా ఇద్దరిపక్షానా జాయింటు హుకుముజారీ చేశాం.

ఇది జరిగిన మర్నాడు నాకు టంచనుగా ఏడున్నరకు కాఫీ అందలేదు. ఏమిటా అని విచారిస్తే "ఇంకా పనిమనిషి రాలేదు. చెంబులు తోమలేదు," అని తెలియవచ్చింది.

ఇంత ఆలస్యమయినా చిక్కుగానే ఉంది. ఆరు-ఆరున్నరచాయల వచ్చేటట్టు పనిమనిషిని చూడమని చెప్పించాను. ఆ తరవాత కొంత అనుకూలంగానే వుంది.

"ఏమండీ, పనిమనిషికి ఇంకో అర్ధరూపాయి పెంచి దానిచేత బట్టలు కూడా ఉతికించుకుందామండీ!" అంది నాభార్య ఒకనాడు.

"వాడిదుంప తెగిరి! బట్టలన్నీ పిగలగొట్టేస్తున్నాడు. చిన్న చిన్నవి పారేసి వెయ్యనే లేదంటున్నాడు. ఏనీళ్ళలో ముంచుకొస్తున్నాడో ఏమో వెధవ? వాసన వేస్తున్నవి. పైగా వాడు ప్రతిరోజూ రాడాయె!"

"వాడికి పావలేగా ఇస్తున్నది?"

"దీని కింకొక్క పావలేగా? అయినా మనం డబ్బులే ఇవ్వక్కర్లేదు. ఒకపూట అన్నం పెట్టినా ఒప్పుకుంటుంది."

"హోసి పిచ్చిదానా, ఎక్కడి అర్ధరూపాయి, ఎక్కడి పూట అన్నం! మనకు నష్టం కాదూ?"

"ఆఁ! ప్రతిరోజూ మనింట్లో మనిషి అన్నం మిగుల్తానే ఉంటుంది నష్టంలేదు."

"సరే, కానీ!"

మొత్తంమీద మా పనిమనిషి చాలా సాధువు. మెల్లిగానూ ఎంతో వినయ విధేయతలుగానూ ఉండేది. ఎప్పుడన్నా బజారికి పొమ్మన్నా, కారం గడ్డలూ కొట్టమన్నా పిఖ్ఖా గిఖ్ఖా విసరమన్నా సణగకుండా ఒప్పుకునేది.

పనిమనిషి బజారుకువెళ్ళి ఏవైనా తెస్తే, "సరుకులు తక్కువ వచ్చినట్టుగా ఉన్నయ్యే! ఖరీదు ఎక్కువగా ఉన్నట్టుందే!" అనటం మొదలుపెట్టింది. అంతేకాక క్రమంగా చిన్న చిన్న వస్తువులు పారేసుకునో-ఏమో పనిమనిషిని దబాయించటం కూడా ప్రారంభించింది మా అవిడ.

సాటిమనిషిని లోకువచేసి మాట్టాడుతుంటే నా అంతరాత్మ ఊరుకోదు. ఎవరూ నమ్మరుగాని నేను సోషలిస్టును. అంచేత నాభార్య దౌర్జన్యాన్ని కొంచెం అదిమి పట్టుతుండేవాణ్ణి. అందుకు నన్ను నాభార్య రహస్యంగా చివాట్లు పెట్టేది.

"నన్ను మాత్రం అనగలరు! అదేమి చేసినా వూరుకుంటారు? దాన్నేమనరు?"

"ఛా! అది చాలా మంచిది. తిరిగి మాటుగా సమాధానం కూడా చెప్పలేదు. దానిమీది కెందుకు ఒంటికాలిమీద పోతావు?"

''మీకు తెలేదు. మీరూరుకోండి!''

ఒకనాడు నేను కాఫీ హోటలుకు బయలుదేరబోతూ పెట్టెలోనించిలీని చొక్కా తొడుగుకుంటూ ఉండగా మా పనిమనిషి వచ్చి "అయ్యగారూ, గది చిమ్మాలి'' అన్నది. నేను ఇవతలికి వచ్చి నాభార్యకు కాఫీహోటలునించి ఏమేమి కావాలో బజారునుంచి ఏమేమి పట్టుకురావాలో కనుక్కొని అలవాటు ప్రకారం జేబు తడువుకుంటే జేబులో ఏమీలేదు. రూపాయతీసి బల్లమీద పెట్టినట్లు జ్ఞాపకం వచ్చింది. పనిమనిషి గదిచిమ్మాలని తొందర చెయ్యటంలో అది తీసి జేబులో వేసుకోకుండా ఇవతలికి వచ్చాను. వెళ్ళిచూస్తే బల్లమీద రూపాయలేదు. పెట్టెతీసి పర్సులో చూస్తే అయిదు రూపాయల కాగితం ఉందిగాని విడిరూపాయ లేదు. పనిమనిషే తీసుకుని ఉండాలి. ఇంకెవరు వచ్చారూ?

పనిమనిషి తీసి వుంటుందని ఇంత నమ్మకంగా తేలిపోయినా దాన్ని అడిగేదమ్ములు నాకు లేకపోయింది. మగవాళ్ళం ఎంతపిరికి వాళ్ళమో!

అపాట్ల నేనువెళ్ళి మా ఆవిడతో పనిమనిషిమీద రిపోర్టు చేశాను. అపాట్ల నాభార్య వెళ్ళి పనిమనిషిమీద గైమని పడ్డది. నుంచున్న పాళంగా దానిబట్ట విప్పమంది. చీరకొంగున ముడి కనపడితే అదేమిటని అడిగింది. ఎవరో ఇచ్చిన జీతమని చెప్పింది పనిమనిషి. కావలిస్తే వాళ్ళను అడిగి కనుక్కోమని కూడా అంధి. అది సరిగా రూపాయి. ఆ రూపాయితెచ్చి నాభార్య నాకు చూపించింది.

ఆ రూపాయి అచ్చుగా నా రూపాయి మల్లేనే ఉంది. కాని రూపాయిని బోలిన రూపాయి ఉండవచ్చును.

"నువ్వీక్షణం నించీ మా ఉద్యోగం నించి విరమించవచ్చును" అని పని దానితో ఇద్దరమూ ఏకగ్రీవంగా చెప్పేశాం. దానికి మాత్రం Benifit of doubt ఇచ్చేసి ఆ రూపాయి మా ఆశీర్వాదాలతోపాటు ఉంచుకోమన్నాము.

ఆడవాళ్ళకు ఎంత అనుభవమూ చాలదు. ఆ సాయంత్రం నాభార్య ఇంకో పనిమనిషిని పెట్టింది. ఈ పనిమనిషి ఇరవైఏళ్ళలోపుది. చాలా చురుకైనది. పని శుభ్రంగా త్వరగా చేస్తుంది. కాని అమిత కోపధారి. నాభార్యకూ దానికీ మొదటినించీ పడలేదు. కాని దీన్ని గట్టిగా కోప్పడటానికి నాభార్యకు అమిత భయం. మా ఆవిడను బెదరగొట్టుకున్నందుకు పనిదాన్ని చూస్తే నాకు కోపంగానే ఉండేది. కాని దానికేమీ దురుద్దేశాలు లేవని అనుకున్నప్పుడూ దాని పనితనం చూసీ ఏమీ అనబుద్ధి అయ్యేది కాదు.

మా యీ పనిమనిషి ఒక విధమైన సోషిలిస్టు. ఒకపూట రాకపోతే "ఎందుకు రాలేదు?" అనకూడదు. దాన్ని మనం యంత్రంగా భావించకూడదు. ఒకపూట రాకపోతే ఏదో తగిన కారణం ఉండే రాలేదనుకోవాలి మేము. ఎప్పుడన్నా ఏదన్నా చెయ్యనన్నా అట్లాగే సర్దుకుపోవాలి. అట్లా కనక సర్దుకుపోగలిగితే అది నిష్కారణంగా గైరుహాజరుకావటం కాని పని ఠలాయించటం కాని చెయ్యదన్నమాట. మరి నా భార్యకు అంత సోషలిజం అర్థం కాదు. అందుకని నెలకు ఒకపూట రాకపోయినా సణుక్కునేది. (కోప్పడటానికి భయం!) నామటుకు నాకు దాని సోషలిజంలో ఎక్కడా వెర్రి కనిపించలేదు.

నెలతిరిగి వచ్చింది. పనిమనిషి జీతం అడిగింది. ఎంత ఇవ్వాలన్నాను రెండున్నర ఇవ్వాలంది. వెనకటి పనిమనిషికి రెండు రూపాయలే ఇచ్చేవాళ్ళమే, నీకింకో అర్థఎక్కువేమన్నాను. తనకు అన్నం పెట్టటంలేదు, అంది తరవాత నాభార్యను కనుక్కుంటే. ''ఆ! దాని మొహాన వార్చికూడా పోస్తా! నాకదేవని!'' అన్నది. వేరే వార్చిపొయ్యకుండానే మిగులుతుంది కదా అన్నాను. పనిమనిషికి అన్నంపెట్టే ఏర్పాటు చేసుకున్నప్పటినించీ ఇద్దరు మనుషుల అన్నం మిగులుతున్నదనీ, అదెందుకంటే ఒకవేళ మిగలకపోతే పనిమనిషి ఊరుకోదు. గనక యీ పీనిగను రెండున్నరకు మాట్లాడి ఒకమనిషి అన్నమే మిగులుస్తున్నాననీ చెప్పింది. ఇదంతా ఒకంతట బోధపడే వ్యవహారంకాదు. సరే, పోనీ, నాకెందుకు, పొమ్మని ఊరుకున్నాను.

వాళ్ళ వాళ్ళింటో ఏదో భారసాల-కాబోలు-అయితే నాభార్య ఒక్క

రోజంటే ఒక్కరోజు శలవు తీసుకుంది. ఆ కిందటిరోజే పనిదాంతో మర్నాడు రావద్దనిచెప్పి మరీ వెళ్ళింది మా ఆవిడ.

పని ముండ యథాప్రకారం హాజరైంది.

"ఏమే, అమ్మగారు రావద్దంటే వచ్చావు?" అన్నాను.

"అమ్మగారంటే అంది లెండి. ఊడ్చి ముగ్గెట్టకపోతే దొడ్డివాకిలీ! బాగుంటదా?'' సరే ఏడుచుకోమని మనసులో అనుకుంటుండగా పనిమనిషి ఒక్కసారీ పమిటితీసి దులిపి మళ్ళీ వేసుకుని ఛాతీ ప్రదర్శనం చేసివెళ్ళి తలవాకిటి తలుపు గడియపెట్టి దొడ్డి చిమ్మటం మొదలు పెట్టింది. నేను దిగ్భ్రమ చెంది నుంచున్నచోటే పాతుకు పోయినాను. మరి నేను శుకుడినా, పరాశరుడినా వాళ్ళంతా వెలగ బెట్టింది ఏముంది?

చిమ్మినట్టే చిమ్ముతూ మధ్య మధ్య నావైపు చూసి నవ్వటం మొదలు పెట్టింది. తెగించి ''ఒకసారి లోపలికి రావే!'' అన్నాను.

''దేనికి?'' అంది.

''పనుంది.''

''మీ పని నాకు తెలుసులే.' అంటూ చీపిరికట్ట అక్కడ పారేసి నావైపు వచ్చింది.

దాం దుంపతెగ! దాని వంటి బిగువు! దానిశక్తి! తలుచుకుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది!....

ఆడవాళ్ళకు షష్ఠేంద్రియం ఉంటుంది. నాభార్య వస్తూనే.

''నిన్న వచ్చిందా అది?''

''ఆఁ',

''అయితే ముగ్గు వెయ్యలేదేం?.... ఏల చేశారు దాన్ని?''

"మాయమయింవా ఝేం?"

నా భార్య ఏడవటం మొదలుపెట్టింది. నేను చాలాసేపు ఓదార్చినమీదట కాస్త తేలి "ఆ పక్షిని రావద్దని చెప్పండి!" అంది.

"నువ్వే చెప్పు."

"మీరే చెప్పండి. మీ రెదురుగా దాన్ని!"

"పోనీ నేనే చెబుతాను. చూడు! నువ్వు చూడు పని లేక ఎట్లా లావెక్కిపోతున్నావో! ఈ పనిముండ లెందుకు? అనుమానాలు ఎందుకు?"

నా భార్య నిజమే నన్నది, నేను నిర్దోషినని నమ్మిందనుకున్నాను.

ఆ రాత్రి అకస్మాత్తుగా "దాన్ని కూడా ముద్దుపెట్టుకున్నారా?" అని నా ప్రాణం పొయ్యేటట్టు చేసింది!

(ప్రథమ ముద్రణ : సెప్టెంబరు 1935, వినోదిని)